

Annotation

Melnik V.V.

Human capital asset formation as the guarantee of labor intellectualization

The realities of socio-economic development of Ukraine require a new understanding of economic processes and undertaking the necessary appropriate measures. One of the urgent problems is the process of establishing the intellectual property as relationships that define recreating basis of Ukraine's scientific and technical potential.

Functioning of intellectual capital in the economy has a particular nature, based on the changing needs of the society, technological structures and institutions of social economic relations.

The content of the world innovation policy of countries is closely connected with the functioning of intellectual capital and property. The international management practice also shows that the creation of appropriate social and economic conditions for the implementation of intellectual capital at the company level and in general at the national level determines their prospects for maintaining international competitiveness.

Numerous theoretical and empirical studies confirm that successful countries with post-industrial economy ensure a high standard of living due to the high level of human capital used during work.

Thus, the result of active innovation policies in developing countries is to strengthen national scientific and technical complex, improving educational standards and attracting scientific staff in high-tech manufacturing which will contribute to overcoming the technological gap with the developed countries.

Key words: state, intellect, capital, specialization, resources, development, innovations, investment, knowledge, science.

УДК 338.43:332.33:631.11

ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

О.В. Семенда, кандидат економічних наук

Уманський національний університет садівництва

У статті досліджується проблема вдосконалення економічного механізму ефективного використання землі у сільськогосподарських підприємствах. Вказується, що завдання економічного механізму полягає у послідовному вирішенні стратегічних завдань: продовольче забезпечення і продовольча незалежність держави, розвиток сільських територій та спрямування аграрного потенціалу на задоволення потреб населення.

Ключові слова: земельні ресурси, орендні відносини, Економічний механізм, трансформація земельних відносин, земельні паї, сівозміна.

Не дивлячись на воєнну агресію на сході та фінансову нестабільність, у 2015 р. аграрії зібрали майже 61 млн. т зернових, з яких експортовано 35 млн. т. За 11 місяців продано у 190 країн світу продовольства на майже 13 млрд. доларів США. Очікується, що до 2020 року обсяги виробництва зернових збільшаться до 100 млн. т, а експорт до 70 млн., або на суму 20

млрд. доларів [1].

Але ці показники ще не підтверджують, що ефективно використовуються земельні ресурси. В підтвердження цього є висновок доктора економічних наук О.Л.Попової «Загрозливими для національного аграрного і сільського розвитку є ряд екологічно неблагополучних тенденцій у сьогоднішній діяльності сільськогосподарських підприємств: деформація структури валової продукції сільського виробництва (у 2013р. рослинництво становило – 70%, а тваринництво – 30%), відмова від тваринництва, адже згідно з офіційною звітністю за ф-50 сільськогосподарських підприємств, 56% підприємств його не ведуть [2, С.39].

Ефективність використання земельних угідь, як соціально-економічна категорія пов'язана зі складним та багатогранним процесом.

Вносяться різні пропозиції з питань шляхів розвитку економіки і управління нею. Серед них безальтернативні: ринкова економіка, європейський вибір, децентралізація управління, розвиток територій, економічна самоініціатива і відповідальність людей. Для їх реалізації вкрай важливо визначитися, яким шляхом можна досягти мети.

Світовий досвід підтверджує, що це можливо лише за ефективного використання наявних ресурсів, зокрема земельних. Навколо них за всі роки державотворення точиться багато дискусій, часто нефахових, а тому безплідних. Такі дискусії загострилися нині у зв'язку з децентралізацією влади [3, С.3].

Забезпечити високу ефективність сільськогосподарського виробництва можна тільки через здійснення ефективної аграрної реформи, яка зводиться до формування досконалого економічного механізму.

Проблемами формування економічного механізму господарювання та земельних відносин в сільському господарстві в різний час займалися В.Я. Амбросов [4], Ю.Я.Лузан [5], Л.Ю.Мельник [6], П.Т.Саблук [7;8], І.М.Статівка [9], В.М.Трегобчук [10], А.М. Третяк [11], М.М.Федоров [12] та інші провідні вчені.

Водночас, незважаючи на широкий спектр питань, охоплених дослідженнями, необхідність підвищення рівня ефективності використання земельних ресурсів за нових умов господарювання вимагає відповідного наукового забезпечення, пошуку напрямів його раціонального формування та ефективного використання [13].

Мета статті – узагальнення теоретичних положень, розробка рекомендацій і пропозицій щодо підвищення ефективності використання землі в сільськогосподарських підприємствах на основі вдосконалення економічного механізму. Господарськими об'єктами дослідження виступають сільськогосподарські підприємства Черкаської області.

Методика досліджень. Для досягнення поставленої мети у процесі дослідження використовувалися методи: спостереження, аналізу, групування, розрахунково-математичний та монографічний

Результати досліджень. Вітчизняна наука почала активно досліджувати процеси, пов'язані з формуванням економічного

(господарського) механізму в 60-х роках минулого століття. Вагомий внесок у розроблення теорії «механізму» зробили І.Лукінов, О.Онищенко, Б.Пасхавер та інші відомі вчені. Формуванню механізму внутрішньогосподарських відносин присвятили свої наукові праці П.Саблук, В.Месель-Веселяк, М.Малік, С.Кваша, В.Андрійчук, В.Нелеп, В.Олійник та інші. У 70–80-ті роки ХХ ст. його зміст визначався трансформаційними процесами в економіці й розглядався на основі дії закономірностей відображення процесів та явищ, а також управління держави, галузі, регіону, підприємства, особливо у сфері планування, стимулювання й організації.

Визначення економічного механізму як стратегічної гри на основі взаємодії економічних суб'єктів, опису того, як можуть діяти суб'єкти господарювання і відповідних результатів належить лауреатам Нобелівської премії з економіки (2007 р.) Лео Гурвіцу, Роджену Майерсону, Еріку Маскіну за «основоположний вклад у теорію економічних механізмів» [14].

Економічний механізм ефективного використання земельних ресурсів – це сукупність взаємопов'язаних інструментів і методів впливу та регулювання економічної й соціальної стабілізації сільського господарства та агропромислового комплексу в цілому з метою втілення економічної політики держави щодо стимулювання економічного зростання суб'єктів господарювання і збільшення зайнятості сільського населення.

Формування системи економічних важелів та інструментів забезпечення розвитку агропромислового виробництва на сучасному етапі має бути спрямовано на максимальне використання наявного аграрного потенціалу України, де є багато невикористаних резервів (табл. 1).

1. Динаміка показників розвитку сільського господарства по країнах

Країна	Частка доданої вартості сільського господарства (% ВВП)		Індекс виробництва продукції (2010-2012рр. до 2004-2006рр.)		Індекс доданої вартості сільського господарства у розрахунку на 1 працівника (2012р. до 1992р.)	Індекс виходу зерна з 1 га зібраної площі (2012р. до 1992р.)
	1990р.	2013р.	рослинництва	тваринництва		
Україна	26	10	134,7	98,5	203,1	111,8
Франція	4	2	97,0	99,7	243,6	116,0
Німеччина	1	1	95,2	109,4	224,6	129,3
Угорщина	15	4	76,6	91,1	244,6	100,4
Латвія	22	4	118,4	121,1	202,4	226,7
Польща	8	4	102,7	105,8	185,0	149,5
Білорусь	24	9	107,3	134,6	278,6	127,2
РФ	17	4	97,5	120,4	141,1	106,6
США	2	1	100,5	106,6	244,3	110,5
Китай	27	10	125,6	120,4	200,9	133,8

Джерело: [2, с.33].

Наша держава демонструє найвищу серед наведених країн частку доданої вартості, що відповідає рівню Китаю, проте обсяги виробництва валової продукції сільського господарства не досягли 1990р., особливо у виробництві тваринницької продукції, зокрема, молока та м'яса яловичини. Великих змін не сталося у 2015р. За даними статистики України за січень-жовтень цього року індекс обсягу сільськогосподарського виробництва порівняно з відповідним періодом 2014р. становив 95,6%. Аналогічна ситуація в сільськогосподарських підприємствах Черкаської області (табл. 2).

2. Динаміка виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції в Черкаській області

(усі категорії господарств, тис. т)

Показник	Рік				
	1990	2000	2012	2013	2014
Валовий збір зерна	2375	1594	3310	4068	3699
Цукрових буряків	4097	860	1429	481	862
Виробництво молока	1010	499	498	511	529,8
Виробництво м'яса всіх видів (у забійній вазі)	195	74	322	317	325

Джерело: [15].

На нашу думку, резерви тут слід шукати, передусім, на основі застосування системних важелів й інструментів, які створюють сприятливі умови для ефективного використання земельних ресурсів сільськогосподарськими виробниками.

За відсутності дійового економічного механізму підвищення ефективності використання земельних ресурсів, її раціонального використання та охорони, без нормального його функціонування, вирішити вищезазначену проблему практично неможливо.

Загалом, економічний механізм – це механізм реалізації на практиці об'єктивних аграрних відносин. Його дія поширюється на всі агроформування незалежно від їх розмірів і форм власності. Цим він створює однаково рівні умови для всієї системи агробізнесу. Ефективне використання земельних ресурсів у сільському господарстві передбачає виробництво сільськогосподарської продукції, з метою максимального задоволення потреб населення у продуктах харчування, при забезпеченні відновлення природної родючості ґрунту, збільшення продуктивного потенціалу земельних ресурсів і екологічності їх використання [16].

Розглянемо виробництво сільськогосподарської продукції за трьома основними формами господарювання в Черкаській області (табл. 3).

3. Виробництво основних сільськогосподарських культур в Черкаській області за категоріями господарств, тис. ц

Рік	Зернові культури	Цукрові буряки	Соняшник	Картопля	Овочі	Плоди та ягоди
Сільськогосподарські підприємства						
2000	14350	8417	1036	42	428	26
2005	19206	11300	1664	23	643	15
2009	28260	5826	2921	95	892	28
2010	22062	9590	2865	63	751	47
2011	33558	14004	3307	191	1055	34
2012	29192	13964	3541	214	911	68
2013	35892	4657	4555	243	986	105
2014	32135	8488	4610	351	890	40
у тому числі фермерські господарства						
2000	360	269	37	3	29	0
2005	1838	851	161	4	27	1
2009	2875	178	396	10	36	2
2010	2326	709	394	6	28	6
2011	3484	490	484	21	47	6
2012	3178	345	556	14	73	10
2013	3883	246	674	9	66	9
2014	3621	498	685	11	75	3
Господарства населення						
2000	1591	180	37	9360	3014	329
2005	2966	1228	150	9270	2315	224
2009	3689	201	144	8218	2405	258
2010	3249	180	167	7541	2061	324
2011	4061	389	178	9060	2481	363
2012	3914	326	189	7413	2775	370
2013	4793	161	317	7235	2630	446
2014	4862	140	358	7725	2672	338

Джерело: [17].

Відбулися зміни у землекористуванні та виробництві продукції різних господарських формувань. У сільськогосподарських підприємствах виробництво зернових у 2014р. зросло до 2000р. на 17785 ц (123%), фермерських господарствах на 3361 ц або у 10,0 раз, господарствах населення на 3271ц (200%). Групування сільськогосподарських підприємств Черкаської області за площею сільськогосподарських угідь дозволило визначити вплив розміру земельних ділянок на виробництво валової продукції сільського господарства (табл. 4).

З даних таблиці 4 можна зробити висновок, що всього по області функціонує 427 сільськогосподарських підприємств. На одне господарство припадає 2063 га сільськогосподарських угідь. Виробництво валової продукції на 100 га сільськогосподарських угідь 1173 тис. грн., рівень

рентабельності – 9,7%. Найкращі економічні показники мають підприємства третьої групи з земельною площею на одне господарство – 750 га. В них вироблено валової продукції на 100 га сільськогосподарських угідь – 5679 тис. грн., виручки на 100 га сільськогосподарських угідь – 1186 тис. грн., рівень рентабельності – 21,3%. В рослинництві вона становить – 21,1%, а у тваринництві – 22,9%.

4. Групування сільськогосподарських підприємств Черкаської області за площею сільськогосподарських угідь у 2014 році

Показник	Групи за площею сільськогосподарських угідь, га							По області
	до 100	101-500	501-1000	1001-2000	2001-5000	5001-10000	більше 10000	
Кількість господарств в групі	29	78	71	141	82	16	10	427
Площа сільськогосподарських угідь, га								
усього	623	23859	53269	210772	240610	104575	247360	881068
у % до всього	0,1	2,7	6,0	23,9	27,3	11,9	28,1	100,0
на 1 господарство	21	306	750	1495	2934	6536	24736	2063
Вартість валової продукції, тис. грн.								
усього	820495	231648	3025157	1572522	1987449	920122	1781167	10338561
у % до всього	7,9	2,2	29,3	15,2	19,2	8,9	17,2	100,0
на 1 господарство, тис. грн.	28293	2970	42608	11153	24237	57508	178117	24212
на 100 га сільськогосподарських угідь	131701	971	5679	746	826	880	720	1173
Частка продукції тваринництва в загальній продукції, %	97,2	38,5	14,2	20,0	31,0	15,7	13,9	26,6
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.								
усього	545387	288045	631803	1517737	1958255	1064563	1689394	7695183
у % до всього	7,1	3,7	8,2	19,7	25,4	13,8	22,0	100,0
на 1 господарство, тис. грн.	18806	3693	8899	10764	23881	66535	168939	18022
на 100 га сільськогосподарських угідь	87542	1207	1186	720	814	1018	683	873
Рівень рентабельності, %	28,5	3,0	21,3	9,7	5,3	20,3	1,8	9,7
у т.ч. рослинництва	14,9	4,6	21,1	12,2	8,5	25,1	2,0	10,8
тваринництва	28,9	0,7	22,9	0,9	-1,2	0,0	0,3	6,9

Джерело: База даних «Основні економічні показники виробництва продукції сільськогосподарства в сільськогосподарських підприємствах у 2014 році».

Розвиток орендованих земельних відносин є одним із важливих факторів підвищення ефективності аграрного сектора економіки. На сучасному етапі розвитку земельних відносин оренда дає змогу оптимізувати розміри землекористувань новостворених аграрних формувань, матеріально підтримати за рахунок орендної плати сільське населення, наповнювати

дохідну частину місцевих бюджетів шляхом передачі в оренду земель державної та комунальної власності. Першочергова увага зосереджується на дотриманні сторонами договірних зобов'язань у питаннях нарахування й виплати орендної плати. Ми розрахували нормативну грошову оцінку ріллі в Черкаській області та розрізі районів, яка подана в табл. 5.

5. Нормативна грошова оцінка 1 га ріллі Черкаської області та в розрізі районів станом на 1 січня 2015р.

Район	Станом на 01.07.1995р.	Станом на 01.01.2015р.			
	рілля	рілля	багаторічні насадження	сіножаті	пасовища
Городищенський	4438	31149	43204	7171	3361
Драбівський	5358	37606	59347	15932	4273
Жашківський	5002	35108	28071	5456	3529
Звенигородський	4849	34034	58084	5588	3369
Золотоніський	5139	36069	59811	14421	4361
Кам'янський	4645	32602	22567	4489	3513
Канівський	3743	26271	75459	5912	3609
Катеринопільський	4682	32862	18702	5544	3413
К.-Шевченківський	4280	30040	27148	6951	3617
Лисянський	4528	31781	23151	5892	3373
Маньківський	4539	31858	18054	3921	3393
Монастирищенський	4595	32251	76599	3985	3449
Смілянський	4228	29675	20920	4948	3505
Тальнівський	4797	33669	56294	4756	3513
Уманський	4595	32251	92882	4157	3477
Христинівський	4863	34132	27879	3757	3333
Черкаський	4401	30889	66446	9409	4185
Чигиринський	3629	25471	63013	14045	3357
Чорнобаївський	5618	39431	28958	10520	3961
Шполянський	4617	32405	22227	4936	3401
<i>По області</i>	<i>4727</i>	<i>33178</i>	<i>51014</i>	<i>8777</i>	<i>3657</i>

Розраховано авторами за даними Держземагенства [18].

Грошова оцінка ріллі станом на 1 січня 2015 року (згідно коефіцієнта індексації – 1,249) по Черкаській області становить 33178грн.

Дані про розрахунки за оренду землі та відсоток від загальної вартості орендованих земель Черкаської області подані в табл. 6.

Загальний розмір орендованої плати по договорах – 928379,1тис. грн., що становить 4,35% від загальної вартості орендованих земель. У 2013р. відсоток орендної плати становив по області – 3,95, що менше від 2014р. на 0,4%. Виплата за один орендований гектар ріллі становить 1145грн., а на один договір – 2943,4грн. Найвищий відсоток за оренду землі нараховано у Чорнобаївському районі – 4,94, Золотоніський – 4,76, Чигиринський – 4,72%. Найнижчий відсоток у Смілянському районі – 3,40%.

6. Розрахунки по орендній платі в Черкаській області, 2014р.

Район	Земля				
	Вартість орендованих земель, тис. грн.	Нарахування		Виплата, тис. грн.	% виплати
		всього, тис. грн.	% від загальної вартості		
Область-2014	21337,84	928,38	4,35	899,05	96,8
Городищенський	726,34	28,74	3,96	28,25	98,3
Драбівський	1932,03	86,97	4,50	77,11	88,7
Жашківський	1582,62	67,52	4,27	66,69	98,8
Звенигородський	885,82	35,37	3,99	32,60	92,2
Золотоніський	1610,07	76,63	4,76	74,98	97,8
Кам'янський	680,73	29,41	4,32	29,32	99,7
Канівський	714,52	32,40	4,53	30,80	95,1
Катеринопільський	7872,02	34,83	4,42	34,23	98,3
К.-Шевченківський	758,26	29,62	3,91	29,58	99,9
Лисянський	913,99	39,07	4,27	38,34	98,1
Маньківський	934,30	42,84	4,59	42,52	99,2
Монастирищенський	966,02	38,83	4,02	38,15	98,2
Смілянський	708,36	24,05	3,40	23,61	98,2
Тальнівський	1271,11	55,51	4,37	55,51	100,0
Уманський	1775,55	79,05	4,45	74735,4	94,5
Христинівський	660,24	30,59	4,63	30029,2	98,2
Черкаський	695,01	27,71	3,99	26984,6	97,4
Чигиринський	444,61	21,00	4,72	20703,4	98,6
Чорнобаївський	2010,87	99,35	4,94	96142,7	96,8
Шполянський	1280,18	48,87	3,82	48743,1	99,7

Орендна плата є доходом власника землі, одержаним ним за здачу земельної ділянки в найм. Цей дохід являє собою додаткову вартість, тобто продукт надлишкової праці, і присвоєння його є економічною формою, у якій реалізується власність на землю.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити певні висновки та пропозиції:

1. Досягнення високорозвинутих країн в аграрній сфері свідчать про ефективність тієї структури сільського господарства, яка створена і функціонує на засадах приватної власності на землю і засоби виробництва;

2. Групування сільськогосподарських підприємств, що звітуються в органах статистики в залежності від площі земель у користуванні свідчить, що великі підприємства з площею понад 501-1000 га мають кращі фінансові показники порівняно із меншими за площею підприємствами;

3. Подолання проблем, які стримують розвиток аграрного виробництва, наслідків фінансово-економічної кризи вимагають розробки економічного механізму, який забезпечить залучення широкого кола громадян у малий бізнес, створення робочих місць, легкість ведення

сільськогосподарської підприємницької діяльності, ефективного використання землі у сільськогосподарських підприємствах;

4. У Черкаській області, як і по Україні, розмір орендних виплат є недостатнім. При цьому сума орендних виплат по Черкаській області збільшилася за 1 га орендованої землі до 1145,2 грн. у 2014р., що становить 4,4% від нормативної грошової оцінки земель. Це найкращий показник серед областей України.

Для того, щоб підвищити ефективність використання землі у сільськогосподарських підприємствах Черкащини, необхідно вжити комплекс заходів, а саме:

1. Удосконалити економічне регулювання земельних відносин через механізм визначення сплати земельного податку, орендної плати, інших платежів, виплати дивідендів, а також шляхом використання системи матеріальних санкцій за порушення діючих правових положень власності;

2. Для підвищення родючості й охорони якості ґрунтів необхідно розробити раціональні системи сівозмін для відповідних груп сільськогосподарських підприємств з урахуванням їх спеціалізації і розмірів землекористування. Дані заходи спрямовані на запровадження у виробництво, щодо підвищення ефективного використання земельних ресурсів в сільськогосподарських підприємствах є перспективним напрямом подальших наукових досліджень з даної проблеми.

Література

1. Держава досягла певного макроекономічного спокою //Урядовий кур'єр. – 2015. – № 231. – С. 6.

2. Попова О.Л. Основи гармонізації аграрного і сільського розвитку в сучасній аграрній політиці /О.Л. Попова// Економіка України. – №10. – 2014. – С. 33–39.

3. Саблук П.Т. До продажу землі ще чимало роботи / П.Т.Саблук // Урядовий кур'єр. – листопад 2015. – С. 3.

4. Амбросов В.Я. Механізми ефективного функціонування агроформувань / В.Я.Амбросов, Т.Г.Маренич // Економіка України. – 2006. – №6.– С.60 – 66.

5. Лузан Ю.Я. Економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України : монографія /Ю. Я. Лузан// К. : ННЦ ІАЕ, 2010.– 472 с.

6. Мельник Л.Ю., Макаренко П.М. Особистий сектор сільськогосподарського виробництва: стан, тенденції та перспективи /Л.Ю.Мельник, П.М.Макаренко// Економіка АПК. – 2002. - №11. – С.119-127.

7. Саблук П.Т. Економічний механізм АПК у ринковій системі господарювання /П.Т.Саблук // Економіка АПК. – 2007. – № 2. – С. 3 – 10.

8. Саблук П.Т. Основні напрями удосконалення державної аграрної політики в Україні /П.Т.Саблук, Ю.Я.Лузан// Економіка АПК. – 2011. – №5. – С.3–16.

9. Статівка Н. В. Удосконалення системи державного регулювання розвитку земельних відносин /Н.В.Статівка// Теорія та практика державного управління. – Вип. 1. – 2010. – № 28. – С.10.

10. Трегобчук В.М. Державне регулювання земельних відносин (досвід розвитку країн) /В.М.Трегобчук, О.С.Песков// Проблеми земельних відносин в умовах західного регіону України. - Вісник Львів ДАУ. – Львів. – 1997. - №1. – С.32-35.

11. Третяк А.М. Управління земельними ресурсами та реєстрація землі в Україні /А.М. Третяк// Київ. - 1998. – 224 с.

12. Федоров М.М. Земельна реформа і розвиток ринкових земельних відносин /М.М. Федоров// Економіка АПК. – 2011. – С.55-60.

13. Семенда О.В. Сучасний рівень економічної ефективності використання сільськогосподарських земель Черкащини /О.В.Семенда// Вісник ХНАУ ім. В.В.Докучаєва. Серія «Економічні науки». – Харків. – 2013. - №11. – С.272-277.

14. Измайлов С. Теория экономических механизмов (Нобелевская премия по экономике 2007 г.) /С.Измайлов, К.Сонин, М.Юдкевич// Вопросы экономики. – 2008. – № 1. – С. 5–27.

15. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2014 рік // Державна служба статистики України. – К. – 2015.

16. Жибак М.М. Організаційно економічні умови та принципи раціонального використання земельних ресурсів сільськогосподарських підприємств /М.М.Жибак// Електронне видання «Ефективна економіка». – Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет. – 2013. - №4.

17. Статистичний збірник «Сільське господарство Черкащини» за 2014 рік// Головне управління статистики у Черкаській області. -2015.

18. Дані Держземагенства. Інформація щодо укладання договорів оренди та плати за оренду земельних ділянок. Земельних часток (паїв) за 2015 рік// Урядовий кур'єр. – 2015. - №5.

References

1. The government made peace macroeconomic (2015). *Governmental Courier*, 231 (in Ukr.)

2. Popova, O.L. (2010). Basics harmonization of agricultural and rural development in modern agricultural policy. *Economy of Ukraine*, 10, 33-39 (in Ukr.)

3. Sabluk, P.T. (2015, November). By selling the land a lot more work. *Government Courier*, 3 (in Ukr.)

4. Ambrosov, V.Ia. (2006). Mechanisms for efficient functioning of agricultural enterprises. *Ekonomika Ukrainy*, 6, 60-66 (in Ukr.)

5. Luzan, Iu. Ia. (2010) *Organizational-economic mechanism of ensuring the development of agricultural production in Ukraine*. Kyiv, monograph: IAE NNC, 472 (in Ukr.)

6. Melnyk, L.Iu., Makarenko, P.M. (2002) Private sector agriculture: status,

trends and prospects. *Economy AIC*, 11, 119-127(in Ukr.)

7. Sabluk, P.T. (2007) Economic mechanism of agribusiness in a market economic system. *Economy AIC*, 2, 3 – 10 (in Ukr.)

8. Sabluk, P.T. (2011) The main directions of improvement of state agrarian policy in Ukraine. *Economy AIC*, 5, 3-16(in Ukr.)

9. Stativka, N.V. (2010) Improvement of state regulation of land relations *Theory and practice of public administration*, 28 (in Ukr.)

10. Trehobchuk, V.M. (1997) State regulation of land relations (the experience of countries) The problems of land relations in Western Ukraine. *Bulletin Lviv State Agrarian University*. Lviv, 1, 32-35 (in Ukr.)

11. Tretiak, A.M. (1998) *Land Management and registration of land in Ukraine*. Kyiv, 224 (in Ukr.)

12. Fedorov, M.M. (2011) Land reform and development of land market relations. *Economy AIC*, 55-60 (in Ukr.)

13. Semenda, O.V. (2013) The current level of economic efficiency of use of agricultural land Cherkasy region. *Bulletin KhAI them. V.V.Dokuchajev. Series "Economics"*. Kharkov, 11, 272-277(in Ukr.)

14. Yzmailov, S. (2007) Theory Ekonomicheskie mechanisms (Nobelevskaya premium economy by 2007) Questions. *Economy*, 1, 5-27(in Ukr.)

15. Statistical publication "Agriculture in Ukraine" for 2014 (2015). *State Statistics Service of Ukraine* (in Ukr.)

16. Zhybak, M.M. (2013) Organizational economic conditions and principles of management of land resources of agricultural enterprises. *Electronic publication "Efficient economy"*. *Dnipropetrovsk State Agrarian University of Economics*, 4 (in Ukr.)

17. Statistical publication "Agricultural Cherkassy Region" in 2014 (2015). *Department of Statistics in Cherkasy region* (in Ukr.)

18. These Goszemagentstva. Information on rental contracts and the rental of land. Land shares (shares) for 2015(2015). *Government Courier*, 5 (in Ukr.)

Одержано 24. 05. 2016

Аннотация

Семенда О.В.

Совершенствования экономического механизма использования земельных ресурсов в сельскохозяйственных предприятиях

Обеспечить высокую эффективность сельскохозяйственного производства можно только через осуществление эффективной аграрной реформы, которая сводится к формированию; совершенного организационно-экономического механизма.

Целью данной статьи является обобщение теоретических положений, разработка рекомендаций и предложений по повышению эффективности использования земли в сельскохозяйственных предприятиях на основе совершенствования организационно-экономического механизма. Хозяйственными объектами исследования выступают сельскохозяйственные предприятия Черкасской области.

Современная литература не содержит чёткого определения сущности организационно-экономического механизма. Исследования показали, что существующая

информация в основном характеризует отдельные элементы, образующие механизм. Таким образом, не раскрытым остается понятие организационно-экономического механизма, как системы элементов в целом, что в свою очередь не даёт возможности раскрыть содержание данного механизма.

Организационно-экономический механизм – это механизм реализации на практике объективных аграрных отношений. Его действие распространяется на все агроформирования независимо от их размеров и форм собственности. Этим он создаёт одинаково равные условия для всей системы агробизнеса.

Развитие арендованных земельных отношений является одним из важных факторов повышения эффективности аграрного сектора экономики. На современном этапе развития земельных отношений аренда позволяет оптимизировать размеры землепользований новообразованных аграрных формирований, материально поддержать за счёт арендной платы сельское население, наполнять доходную часть местных бюджетов путем передачи в аренду земель государственной и коммунальной собственности.

В Черкасской области, как и по Украине, размер арендных выплат является недостаточным. При этом сумма арендных выплат по Черкасской области увеличилась за 1 га арендуемой земли до 1145,2 грн. в 2014г., что составляет 4,4% от нормативной денежной оценки земель. Это лучший показатель среди областей Украины.

Ключевые слова: земельные ресурсы, арендные отношения, организационно-экономический механизм, трансформация земельных отношений, земельные паи, севооборот.

Anotation

Semenda O.V.

Improving economic land use mechanism in the agricultural enterprises

To ensure a high efficiency of agricultural production is possible only through the implementation of an effective agrarian reform which is to be the improved formation of the organizational and economic mechanism.

The purpose of this article is to summarize theoretical statements, development of recommendations and proposals for improving the efficiency of land use in agricultural enterprises on the basis of improving the organizational and economic mechanism. The economic targets of the research are agricultural enterprises of Cherkasy region.

Current references do not contain a clear definition of the essence of the organizational and economic mechanism. Studies have shown that the existing information mostly characterizes some elements that make up the mechanism. Thus, the concept of the organizational and economic mechanism as a system of elements as a whole remains non clear. In turn, it makes impossible to reveal the contents of this mechanism.

The organizational and economic mechanism is a mechanism of realizing objective agrarian relations. It applies to all agricultural enterprises regardless of their sizes and forms of ownership. In such way it creates equal conditions for the whole system of agribusiness.

The development of the leased land relations is one of the important factors to increase efficiency of the agrarian sector of economy. At the present stage of developing land relations the rent allows optimizing the size of the agricultural land use of newly agrarian formations, supporting at the expense of the rent of the rural population and filling the revenue part of local budgets through leasing lands of the state and municipal ownership.

In Cherkasy region and in all Ukraine, the amount of lease payments is insufficient. The amount of lease payments in Cherkasy region grew for 1 ha of leased land to 1145.2 UAH in 2014 that is 4.4% of the normative monetary valuation of the land. This is the best indicator among all regions of Ukraine.

Key words: land resources, renting, organizational and economic mechanism, transformation of land relations, land shares, crop rotation.